

NVK Studiemiddag

Verslag NVK studiemiddag 'Erkenningscommissie voor Justitiële Gedragsinterventies'

Door Lisette Vervoorn

Junioronderzoeker bij de afdeling CRSA van het WODC

Op 16 februari 2006 organiseerde de NVK de studiemiddag 'Erkenningscommissie voor Justitiële Gedragsinterventies'. De middag werd ingeleid door prof. dr. mr. Martin Moerings die ons voorstelde aan dr. Sineke ten Horn, medisch socioloog en voorzitter van de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie en prof. mr. Erwin Bleichrodt, hoogleraar bij de vakgroep Strafrecht en Criminologie van de Universiteit Groningen en landsadvocaat. Dr. Jan Nijboer was deze middag helaas verhinderd, maar Erwin Bleichrodt had een aantal van Nijboers kritiepunten opgenomen in zijn betoog.

De bijeenkomst begon met een inleidend verhaal van Ten Horn over de achtergrond en het ontstaan van de relatief nieuwe erkenningscommissie. De wellicht belangrijkste aanleiding voor de instelling van de erkenningscommissie is de hoge recidive onder personen die eerder met Justitie in aanraking zijn geweest. De Minister van Justitie wil stappen ondernemen tegen de hoge recidivecijfers en een optie daartoe is het aanbieden van gedragsinterventies waarvan bekend is dat ze leiden tot recidivevermindering. Om het kaf van het koren te scheiden wat betreft de mogelijke gedragsinterventies met het oog op recidivevermindering, is de erkenningscommissie ingesteld. Gedragsinterventies die volgens de makers recidive verminderen kunnen bij de commissie worden ingediend. Aan de hand van tien kwaliteitscriteria beoordeelt de commissie of een gedragsinterventie wordt erkend, voorlopig wordt erkend of niet wordt erkend. Erkenning is belangrijk omdat Justitie in de toekomst alleen 'evidence-based' gedragsinterventies zal financieren, dat wil zeggen gedragsinterventies die daadwerkelijk leiden tot recidivevermindering. De tien kwaliteitscriteria zijn theoretische onderbouwing; de selectie van justitiabelen; de dynamische criminogene factoren; effectieve behandelmethoden; vaardigheden en protectieve factoren; de fasering/intensiteit/duur van het programma; betrokkenheid en motivatie; continuïteit; interventie-integriteit en evaluatie. Deze zijn gebaseerd op de 'What works' literatuur en terug te vinden op de website www.justitie.nl/erkenningscommissie.

Momenteel heeft nog geen enkele gedragsinterventie een erkenning. Alleen de Training Cognitieve Vaardigheden (CoVa) is voorlopig erkend en heeft advies meegekregen, zodat de voorlopige erkenning in definitieve kan worden omgezet. Wanneer een gedragsinterventie wordt erkend, blijft deze erkenning vijf jaar geldig.

Bleichrodt begon zijn betoog met het toezwaaien van lof aan de erkenningscommissie. Hij is een voorstander van het beperken van wildgroei aan projecten op het gebied van gedragsinterventies. Toch maakt hij een aantal kritische kanttekeningen bij de taken van de erkenningscommissie. Volgens Bleichrodt wordt, vanuit de doelstelling van sancties geredeneerd, te eendimensionaal naar de gedragsinterventies gekeken. Recidivevermindering is immers niet het enige doel dat men beoogt met een straf. Er zijn ook andere doelen die kunnen en moeten worden gediend. Denk bijvoorbeeld aan het beperken van detentieschade of resocialisatie. Het succes van een straf kan daarom niet enkel worden afgemeten aan het terugdringen van recidive. Tevens vindt Bleichrodt dat er in de taakstelling van de commissie wordt uitgegaan van een te rationele opvatting van de strafdoelen, terwijl uit de realiteit blijkt dat daders vaak irrationeel handelen.

Een ander punt dat Bleichrodt signaleert is dat er volgens hem te veel van gedragsinterventies wordt verlangd als ze moeten voldoen aan alle tien opgestelde criteria. Hij pleit er voor deze criteria niet te strikt te interpreteren en misschien zelfs over te gaan tot heroverweging. Ook vraagt hij zich af of gedragsinterventies die niet aan de tien criteria voldoen, per definitie ineffectief zijn.

Op basis van Nijboers methodologische kritiepunten stelt Bleichrodt dat er onduidelijkheid bestaat over de empirische onderbouwing van de effectiviteit van gedragsinterventies.

Moet een interventie een direct effect hebben op recidive of is het voldoende als een indirect effect aannemelijk kan worden gemaakt? Verder hoe wordt in een multimodaal programma achterhaald welk ingrediënt(en) tot het goede resultaat heeft geleid? Als laatste benadrukt hij dat er aanzienlijke doelgroepen nodig zijn om evaluatieonderzoek te kunnen uitvoeren.

Ter afsluiting betoogt Bleichrodt dat in de taak van de erkenningscommissie morele aspecten er nauwelijks toe lijken te doen: er wordt enkel gekeken of een gedragsinterventie voldoet aan de tien criteria. Dit roept de vraag op of gedragsinterventies die hieraan voldoen, maar gezien de huidige opvattingen grote ethische vraagtekens oproepen, kunnen worden erkend. Denk bijvoorbeeld aan het toedienen van bepaalde medicatie.

Na de twee sprekers kwam er, onder leiding van Martin Moerings, een flinke discussie op gang. Sommige aanwezigen betoogden dat ze de tien criteria niet streng genoeg vonden. Het enige dat op dit moment nodig is voor erkenning is een 'mooi' verhaal: bewijs voor de effectiviteit van de gedragsinterventie hoeft (nog) niet te worden aangevoerd. Een andere methodologische kwestie die aan Bleichrodt werd voorgelegd, had betrekking op dit bewijs voor de effectiviteit van de gedragsinterventie. Om de effectiviteit aan te kunnen tonen zal er een gerandomiseerd experiment moeten worden uitgevoerd waarbij van twee willekeurig samengestelde groepen de ene groep de gedragsinterventie wel krijgt toegewezen en de andere niet. De vraag die hier vanuit de zaal op volgde was of dit geen probleem zal vormen voor de rechterlijke macht. Een dergelijk besluit kan immers problematisch zijn met het oog op de rechtsgelijkheid. In Bleichrodt's optiek is deze kwestie echter overdenkbaar.

Vanuit de zaal werd verder bepleit dat er meer aandacht moet uitgaan naar de manier waarop de gedragsinterventie wordt uitgevoerd. Voldoet de uitvoering wel aan de regels zoals die zijn opgesteld? Voorts werd in twijfel getrokken of er gedragsinterventies zijn die voor alle doelgroepen gelden. Krijgen we niet over een aantal jaar te maken met bepaalde groepen delinquenten voor wie geen gedragsinterventies zijn ontwikkeld?

Als reactie op voorgaande vragen werd vanuit de zaal duidelijk gemaakt dat de erkenningscommissie en haar taken onderdeel zijn van een algemener beleid. De taak van de erkenningscommissie is enkel het beoordelen van gedragsinterventies met het oog op het terugdringen van recidive. In het algemene beleid zijn er ook projecten waar andere strafdoelen aan ten grondslag liggen.

Een laatste opmerking vanuit de zaal betrof de consequentie van het wel of niet krijgen van de erkenning van een gedragsinterventie. Betekent geen erkenning ook werkelijk geen subsidie meer?

Geconcludeerd kan worden dat de kennismaking met de erkenningscommissie deze middag behoorlijk wat stof heeft doen opwaaien. Een deel van de vragen zal zijn beantwoord, maar er liggen nog genoeg vragen open voor een eventuele vervolgdiscussie.....